HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

היתר מעלין את האיסור (א)והתנן [א]גידולי תרומה תרומה בגידולי גידולין קאמרינן הא נמי תנינא [ב]גידולי גידולין חולין הא קמ"ל אפילו בדבר שאין זרעו כלה והתנן (ב)°[ג]הטבל גידוליו מותרין בדבר שזרעו כלה אבל דבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין אסורין [ד]רבויא דרבו גידולין על עיקרו מותר קא משמע לן:

הדרן עלך הנודר מן הירק

קונם [ה]יין שאני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך [ו]שבת זו אסור בכל השבת ושבת (א) שעברה [ז]חדש זה אסור בכל החדש ור"ח להבא [ח]שנה זו אסור בכל השנה וראש השנה לעתיד לבא [ט]שבוע זה אסור בכל השבוע ושביעית שעברה ואם אמר [י]יום אחד [כ]שבת אחת [ל]חדש אחד [מ]שנה אחת [נ]שבוע אחד אסור מיום ליום (ג) [ס]עד הפסח אסור עד שיגיע עד שיהא אסור עד שיצא (ד)לפני הפסח רבי מאיר אומר [ע]אסור עד שיגיע רבי יוסי אומר אסור עד שיצא: **גמ'** קונם יין שאני טועם כו' אמר רבי (ה)ירמיה [פ]לכשתחשך צריך שאלה לחכם מאי טעמא אמר רב יוסף [צ]גזירה היום משום יום אחד

א"ל

רש"י

תרומה. דאין גידולי היתר מעלין את האיסור: **בגידולי גידולין קאמר.** דהכי קאמר גידולי בצל של תרומה שנטעה ורבו גידוליו על עיקרו דהוו להו גידולי גידולין: **תנינא וכו'.** דגידולי גידולין של תרומה חולין: **אפי' בדבר שאין זרעו כלה.** כגון בצל גידולי גידולין מותר: **בדבר שזרעו כלה.** כגון חיטים גידולי גידולין דזהו השני: **תריך רבויא של גידולי גידולין דרבו גידוליו על עיקרו מותר קא משמע לן.** כלומר הא אתא לאשמועינן גידולי גידולין של בצל של תרומה ורבו אותן גידולין על עיקרו מותר דזהו השלישי:

הדרן עלך הנודר מן הירק

קונם יין שאני טועם היום. דמשמע כל זמן שהוא יום ותו לא: **שבת זו.** והיה עומד בשבת אסור בכל השבת בשבת ימי השבוע: **והשבת שעברה.** כלומר (ב) בשבת שהוא עומד בה. ולהכי קרי ליה שעברה לפי שהשבת זה אינו מתחשב אחר ימים הבאים אלא אחר ששת ימים שעברו: **חדש זה.** אמר קונם יין שאיני שותה בזה החדש והיה עומד באותו יום של ר"ח: **אסור בכל החדש.** בכל שלשים יום הבאים: °**וראש חדש להבא.** כלומר (ג) ר"ח זה שהוא עומד לתוכו הוא נמנה עם ימים הבאים שהוא ראשון שלהם: **וכן אם היה עומד בראש השנה ואמר קונם יין שאיני טועם שנה זו.** אסור בכל השנה ואותו היום של ראש השנה שהוא עומד בו. ולהכי קרי לעתיד לבא לפי שהוא נמנה לימים ולחדשים הנכנסים שהוא אחר זמן ולהכי קאמר לעתיד ולא קאמר להבא: **ואם היה עומד בשנת השמיטה ואמר קונם יין שאיני טועם בשבוע זו אסור בכל השבוע הבא.** (ד) ואותה שנה שביעית שהוא עומד בה נמנית לשבוע שעברה להכי קרי ליה שעברה: **ואם אמר.** שאיני טועם יום אחד (ה) מעת לעת שאם היה עומד בשעת הנדר בחצי היום אסור למחר עד חצי היום וכן אם אמר שבת אחד באיזה יום שעומד בשבוע אסור עד יום שמיני לאותו יום שנדר וכן בשנה אחת וכן בשבוע אחת אסור שנה שלימה ושבוע שלם מיום ליום: **גמ' לכשתחשך.** אע"פ שעבר היום: **צריך שאלה לחכם.** להתיר לו נדרו משום היכרא: **גזירה היום אטו יום אחד.** דאי אמרת לכשתחשך (ו) אע"פ שעבר היום הוי מותר אתו למימר נמי כי נדר יום אחד ועומד בחצי היום מותר לכשתחשך ואיהו לא הוי מותר עד מעת לעת הילכך צריך שאלה לחכם וכיון דבעי שאלה לחכם חכם חוקר כילד נדר ולא יבא לידי חילול נדר:

אי

ר"ן

קונם יין שאני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך. דכיון דאמר היום לא משמע אלא עד שיגמור אותו יום דהיינו עד שתחשך: **שבת זו.** אם נדר באחד מימי השבוע אסור בכל ימי השבוע ויום שבת עצמו בכלל איסור של שבוע שעבר דכי אמרי אינשי שבת זו דעתייהו על ימי החול הבאים ועל יום השבת: **חדש זה.** אם נדר באחד מימי החדש אסור בכל החדש וראש חדש להבא שאין ראש חדש שאחר ימי החדש מכלל האיסור אלא להבא הוא נמנה ומותר: **שנה זו אסור בכל השנה.** דהיינו עד ראש חדש תשרי אבל ראש חדש תשרי לעתיד לבא ואינו מכלל האיסור: **שבוע זה.** שני שמיטה זו אסור עד שישלמו ששה שנים של שמיטה ואסור גם כן בשנה השביעית שדינה כלשעבר. זהו פירוש משנתינו. ואחרים פירשו שבת זו אסור בכל השבת כגון שעומד ביום השבת ונדר ואמר שבת זו וקתני דאסור בכל השבת הבאה ויום שבת זה שעומד בה עכשיו אע"פ שהוא מכלל שבוע שעברה והיינו דקתני והשבת לשעבר. חדש זה אסור בכל החדש וראש חדש להבא כגון דקאי בראש חדש וקתני דאסור בכל החדש הבא וביום ראש החדש עצמו שנדר והא פרכינן בגמרא(ו) פשיטא. שנה זו כגון שנדר בראש השנה אסור בשנה הבאה וביום ראש השנה עצמו שדינו כלהבא. שבוע זה אסור בכל השבוע ושביעית לשעבר כלומר דקאי בשנה השביעית ואמר שבוע זה וקתני לאסור כל שני שמיטה הבאים ובשנה השביעית עצמה שעומד בה אע"פ שנימנית מכלל שבוע שעברה. ולפי האי פירושא נראה לי דמאי דקתני גבי שבת ושביעית לשעבר וגבי חדש ושנה להבא ולא קתני כולהו בלהבא לאשמועינן דינא דנודר באמצע זמנים הללו דבאמצע שבת ואמצע שביעית אסור בשבת ושביעית הבאים מה שאין כן בנודר באמצע החודש ואמצע שנה שמותר בראש חדש וראש השנה הבאים. מיהו האי פירושא ליתיה דכיון דשבת זו או שבוע זה קאמר למה יאסר בשבת ושבוע הבאים הוה לן למימר שלא יאסר אלא ביום שבת ושנה שביעית שעומד בהן וכדאמרינן בפ"ק דראש השנה [יג:] דהמודר הנאה מחבירו לשנה אפילו לא עמד אלא בכ"ט באלול כיון שהגיע אחד בתשרי עלתה לו שנה אלא פירושא קמא עיקר: **ואם אמר יום אחד שבת אחת וכו' אסור מיום ליום.** כלומר היקף אחד וביום אחד אסור מעת לעת: **גמ' לכשתחשך צריך שאלה לחכם.** אע"ג דמדינא כי אמר היום מותר לכשתחשך כדאמרינן במתניתין אפילו הכי מדרבנן צריך שאלה: **אמר רב יוסף גזירה היום משום**

יום

תוספות

בגידולי גידולין. כהך דבצל גופיה הוי גידולין של תרומה: קמשמע לן. רבי חנינא דאפילו דבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין חולין: והתנן הטבל גידוליו מותרין לאכול אכילת ארעי בלא מעשר בדבר שזרעו כלה. כגון חיטין אבל דבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין תרומה כמו טבל: ה"ג התם דלא רבו הכא דרבו. פירוש הא דאמר גידולי גידולין אסורין גבי טבל היינו כל כמה דלא רבו גידולי גידולין על העיקר אבל הכא ברבו הלכך מבטלי גידולין לעיקר ובספרים כתוב ריבויא דרבו גידולין על עיקרו מותר קמ"ל ויש לפרש כדפרישית דמלתא דרבי חנינא איירי דרבו גידולין על עיקרו:

הדרן עלך הנודר מן הירק

קונם יין כו' שאני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך. ולא אמר לאסור עד מעת לעת כמו בסיפא דאמר יום אחד: שבת זו. ועומד באמצע ביום ג' או ביום ד' אסור בכל השבת. כלומר כל ימי אותה השבוע עד סופה ושבת שעברה כלומר ושבת הבא עליו סוף השבוע אסור כמו כן דאף השבת משבוע שעבר ובגמ' פריך פשיטא: חדש זה. ועומד בט"ו ימים בטבת אסור בכל החדש עד סופו: ור"ח להבא. פי' ר"ח שבט של אחריו היינו כלהבא ומותר בו שהוא [מחדש] הבא: שבוע זה אסור בכל השבוע. ועומד הוא באמצע השמיטה בשנה רביעית או חמישית לשמיטה אסור עד סוף השבוע: והשביעית שעברה. כלומר שנה השביעית הבאה היא כלשעבר שנמנית עם שמיטה שעברה ואסור בה פי' זה רהוט. וי"מ שבת זו ועומד ביום שבת ונודר בשבת זו אסור בכל השבת כלומר בכל השבוע הבאה ושבת שעברה כלומר ויום השבת שהוא נודר בו גם הוא אסור ואע"פ שאמת הוא שהוא משבוע שעבר הואיל ונדר בו אסור ובגמרא פריך פשיטא. חדש זה ועומד בראש חדש אסור בכל החדש ור"ח שהוא בו כלהבא כלומר אותו ר"ח שנודר בו אסור ולכך קרי ליה להבא שהוא עם ראש חדש הבא וכן גבי ראש השנה נמנה משנה הבאה לכך קרי ליה להבא לפי שהוא נמנה משנה הבאה. שנה זו ועומד בראש השנה. שבוע זו ועומד בשנה שביעית אסור בכל השבוע ובשביעית שעברה כלומר אע"פ שהיא מלשעבר אסור בה כיון שנודר בה: מיום ליום. כלומר עד שנה אחרת באותו יום וכן בשבוע אחרת לאותו יום שנדר: הנודר עד הפסח אסור עד שיגיע. דבלשון בני אדם עד ולא עד בכלל לכך אינו אסור אלא עד שיגיע: עד פני הפסח ר' מאיר אומר עד שיגיע. דה"ק עד לפני יום של פסח: ר' יוסי אומר עד שיצא. דשמא ה"ק עד פני שעה אחרונה של יום אחרון של פסח דסבר דמחית אינש נפשיה לספקא ושמא נתכוון לומר פני שעה אחרונה: אמר ר' ירמיה לכשתחשך צריך שאלה לחכם. ואינו מותר בלא שאלה ואע"ג דמן הדין היה מותר שהרי הגיע זמנו גזירה אטו היכא דאמר יום אחד כלומר אי שרי ליה כשאמר היום לכשתחשך אתי למישרי כשאמר יום אחד ואז הוא אסור עד מעת לעת:

פירוש הרא"ש

והתנן גידולי תרומה [תרומה]. משנה היא בפ"ט דתרומות (מ"ד) ומפרש טעמא בפ"ק דשבת (דף יז:) דילמא משהי ליה ואתי לידי תקלה: הא נמי תנינא. אי איירי נמי בגידולי גידולין אכתי איכא לאקשויי מאי קמ"ל משנה שלימה שנינו גידולי גדולין מותרין סיפא דהך מתני' דגידולי תרומה תרומה היא: והא תנן הטבל גידוליו תרומה כו'. וכיון דאפילו גידולי גידולין של טבל אסורים בדבר שאין זרעו כלה כל שכן של תרומה דהא בדבר שזרעו כלה גידולי תרומה תרומה וגידולי טבל חולין: רבויא דרבו גידוליו על עיקרו דמותר קמ"ל. דהא דאסור גידולי גידולין בלא רבו אבל רבו אפי' גידולין מותרין דגידולי היתר מעלין את האיסור:

הדרן עלך הנודר מן הירק

עד שתחשך. שכן דרך בני אדם כשאומרים היום רוצים לומר עד השלמת היום: שבת זו. עומד באמצע השבת ואמר שבת זו אסור בכל השבוע: והשבת שעבר. ואסור נמי ביום השבת כי הוא בכלל שעבר: חדש זה אסור בכל החדש. אם עומד באמצע החדש ואמר חדש זה אסור עד תשלום החדש ור"ח להבא ומותר בר"ח כי הוא נמנה עם החדש הבא וכן פי' שנה זו שאם נדר באמצע השנה אסור עד תשלום השנה ומותר בר"ה כי הוא נמנה עם העתיד לבא ולשון העולם לומר חדש הבא ושנה העתידה לבא: שבוע זו. היה עומד באמצע השמיטה ואמר שבוע זו אסור עד תשלום השמיטה והשביעית בכלל שמיטה שעברה י"מ שבת זו כגון שעומד ביום השבת ואמר שבת זו אסור בכל השבוע הבאה וגם יום שבת זו שהוא עומד בו דלא תימא כיון שעבר מקלת היום וגם הוא משבת שעברה לא יאסר בו וכן אם עמד בר"ח ואמר חדש זה אסור בכל החדש וגם יום החדש נמנה להבא ואסור בו דלא תימא כיון שעבר מקלת היום אין דעתו עליו וכן אם עמד בר"ה ואמר שנה זו עלי אסור בכל השנה וגם ביום ר"ה וכן אם עמד בשנה דשמיטה ואמר שבוע זו אסור בכל שמיטה הבאה וגם בשנת השמיטה שהוא עומד בה ואע"פ שעברה מקלתה ולשון עיקר: אם אמר יום אחד שבת אחת שנה אחת שבוע אחד אסור מיום ליום. אם עומד באמצע היום ואמר יום א' אסור עד למחר כעת הזאת וכן אם עומד בח' בחדש ואמר חדש עלי אסור עד ח' לחדש הבא וכן בשנה וכן בשמיטה: גמ' לכשתחשך צריך שאלה לחכם. רבי ירמיה לאו לפרש מתני' קא אתי דמתני' שריא ליה לכשתחשך בלא שאלה אלא סברא דנפשיה קאמר שהחמיר וגזר גזירה זו להצריכו שאלה לכשתחשך ורב יוסף מפרש טעם גזירתו שאם תתירו לכשתחשך בלא שאלה אתי לאחלופי בשנדר יום אחד להתירו לכשתחשך:

מסורת הש"ס

(א) תרומות פ"ט מ"ד [פסחים לד. שבת יז:], (ב) פסחים לד. [תרומות פ"ט מ"ו], (ג) [קידושין סד:] פרש"י ר"ן והרא"ש עד סוף המשנה תמלא לקמן סא ע"א, (ד) [נ"ל פני וכן גירסת רש"י והר"ן והרא"ש לקמן סא. וכן העתיקו הטוש"ע יו"ד סימן רכ סעי' יא וכן הובא משנה זו בקדושין סד:], (ה) [בהרא"ש בפסקיו איתא א"ר ירמיה בר אבא לכשתחשך וכו' וכצ"ל וכדאיתא בסוגיין בע"ב ופי' הר"ן והרא"ש שם וכ"א ברשב"א], (ו) [ע"ב],

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פי"א מהל' תרומות הל' כא:

מג ב מיי' שם הל' כב:

מד ג מיי' פ"ו מהל' מעשרות הל' ו סמג עשין קלה:

מה ד מיי' פי"א מהל' תרומות הל' כב:

א ה מיי' פ"י מהל' נדרים הל"א סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רכ סעי' א:

ב ו מיי' שם הל' ב טוש"ע שם סעי' ג:

ג ז מיי' שם הל"ג טוש"ע שם סעי' ד:

ד ח מיי' שם הל"ד טוש"ע שם סעי' ו:

ה ט מיי' שם הל"ד טוש"ע שם סעי' ט:

ו י מיי' שם הל"א טוש"ע שם סעי' א:

ז כ מיי' הל"ב טוש"ע שם סעי' ג:

ח ל מיי' שם הל"ג טוש"ע שם סעי' ה:

ט מ מיי' שם הל"ד טוש"ע שם סעי' ז:

י נ מיי' שם הל"ה טוש"ע שם סעי' י:

יא ס ע מיי' שם הל"ז טוש"ע שם סעי' יא:

יב פ צ מיי' שם הל"א טוש"ע שם סעי' א:

הגהות הב"ח

(א) במשנה ושבת (שעברה) תז"מ ונ"ב ס"א לשעבר וכן בסמוך: (ב) רש"י ד"ה והשבת שעברה כלומר ובשבת: (ג) ד"ה ורא"ש חדש להבא כלומר ובראש חדש זה שהוא עומד בתוכו שהוא נמנה: (ד) ד"ה ואם היה וכו' ובאותה שנה וכו' שנמנית לשבוע: (ה) ד"ה ואם אמר וכו' יום אחד אסור מעת לעת: (ו) ד"ה גזירה היום וכו' לכשתחשך הוי מותר כצ"ל ותיבות אע"פ שעבר היום נמחק:

גליון הש"ס

גמ' הטבל גידוליו מותרין. קשה לי הא בטבל ל"ש דגדוליו יבטלו דהא טבל בכ"ש והוי כמו נדרים דגדולי גידולין אסורין דאין לו ביטול דהוי דשיל"מ וה"נ טבל וצ"ע: ברש"י ד"ה ור"ח להבא. כלומר. עיין ר"ה דף טז ע"א רש"י ד"ה להבא:

מוסף רש"י

גידולי תרומה. אם זרעה, ואפילו דבר שזרעו כלה, כגון תבואה וקטנית (שבת יז:). **הטבל גידוליו מותרין.** אע"פ שנתמרח בכרי והוקבע למעשר וחל עליו שם טבל, וזרעו ולא הפריש מעשרותיו תחלה וצמח ונגמרו וקצרו, מותר לאכילת ארעי עד שימרח בכרי, ואף על גב דגידולי תרומה תרומה, מדרבנן הוא ולחומרא, שלא להפסיד את הכהנים, אבל גידולי טבל חולין הן והרי הן כשקוצרן כשאר תבואה ואוכל מהן ארעי עד שימרחם (פסחים לד.). **רבויא דרבו.** אם היה תחילתו כזית ושב גם בכבילה (ראמ"ה בשמו).

הדרן עלך הנודר מן הירק

ור"ח להבא. הוא ר"ח שעבר עתה בקרוב, ומשום דקרי לההוא אשתקד שעבר, קרי להאי דלקמיה להבא (ר"ה טז.). **עד הפסח.** לענין נדרים, קונם שאיני נהנה לך עד הפסח, **אסור עד שיגיע.** ומשנכנס ליל ראשון מותר, ואם אמר עד שיהא פסח, אסור עד שיצא פסח, דכיון דאמר לישנא יתירא, בעוד שיהא פסח קאמר (קדושין סד:) **דמשמע דאמר עד שיצא כל הפסח** (לקמן סא.). **עד פני הפסח.** משמע עד שיגיע ומשמע עד שיצא, **ר' מאיר אומר אסור עד שיגיע.** דקסבר לא מעייל אינש נפשיה לספיקא, דכיון דאיכא לספוקי אי משמע עד שיצא או עד שיגיע, ודאי בדליכא ספיקא הרהר בדעתו בשעת הנדר, דהיינו עד שיגיע (לקמן סא.) ומשיגיע אין כאן פני פסח, ואע"פ שכל יום ויום של פסח פני הוא לחבירו, לא מחית אינש נפשיה לספיקא שיהא צריך לשאול איזה הוא, וכי קאמר פני, קמא דכולה קאמר שהוא פני שבכולן (קדושין סד:). **ור' יוסי אמר עד שיצא.** דסבר מעייל איניש נפשיה לספיקא, דאיכא לספוקי שמא עד שיצא קאמר (לקמן סא:) **דכל חד וחד הוי פני לחבירו ולא ידעי הי ניהו, אפילו אחרון הוי תחלתו פני לסופו** (קדושין סד:).